

napak. Natisnjena so kvalitetno, pregledno in kljub razgibanosti reliefa lepo razporejena (izjema je npr. napis za Kočevje).

Po pomembnosti razlikuje relief več tipov krajev: tako je Ljubljana kot edino naselje na vsem reliefu poleg Zagreba izpisana v zelenem okvirju s šrafirano podlago. Iz legende lahko preberemo, da tako spada med »pomembna območja«, tisti učitelji, ki so se učili in tudi naučili kateregakoli od že omenjenih tujih jezikov, pa bodo učencem razložili, da gre pravzaprav za »kraj, ki je posebno vreden ogleda« in ne za »pomembno območje« (prevedel pisec tega članka iz nemškega jezika). Med »zelo zanimiva območja« spadajo Kranj, Novo mesto idr., katerih imena so izpisana v zelenem okvirju (poliglotti bodo znova ugotovili, da gre za kraje in ne območja!), »zanimiva območja« (tujci nas bodo podučili, da gre znova za kraje!) pa so Prevalje, Stična, Turjak...

Slovenski napisi na slovenskem etničnem ozemlju v Italiji so redki. Največ jih je na Goriškem in Tržaškem, najslabše je v alpskem predelu obmejne Italije (v Kanalski dolini je slovensko le ime za Trbiž, v Reziji pa sploh ni nobenega slovenskega napisa). Izjemoma so zapisana krajevna imena tudi v slovenščini na avstrijskem Koroškem (zaman boste iskali slovensko ime za Drau, Gail, Wörther See, torej tudi za največje vodne pojave!), na Madžarskem sta poleg državnega imena edina napisa v slovenščini »Kerka« in »Zala«. Le zakaj smo se na teh območjih (sami?!) pometli pod preprogo večinskih narodov? Pred kom? Pred tujci, pred učenci, pred svojo zgodovino ali celo pred samim sabo? Slovenščino potiskajo oblikovalci reliefa v ozadje celo na vratih v Slovenijo. Tako so imena mejnih prehodov izpisana najprej v tujem in šele nato v slovenskem jeziku.

Eden najbolj poudarjenih elementov pričujočega reliefa, čeprav gotovo ne bo namenjen avtomobilistom, so ceste. Izpisane so celo njihove označbe in razdalje med kraji, kot smo jih navajeni iz avtokart. Smelo so izrisane šele načrtovane avtoceste in hitre ceste v izgradnji. Učencem, ki doživljajo pokrajino na šolski ekskurziji ali skozi steklo očetovega avtomobila, bo relief gotovo omogočil, da bodo podoživeli preteklo vožnjo ali se pripravili nanjo.

V legendi izrisan znak za »panoramski pogled« na reliefu zaman iščemo znotraj slovenskih državnih meja. Panoramske poglede naj bi nudili le vrhovi v Avstriji.

Od »parkov« je v Sloveniji le eden (Triglavski narodni park), na prikazanem delu(!) Avstrije pa jih je pet.

Sem človek, ki ne more biti dolgo slabe volje, zato so se tudi oblaki nad reliefom slednjič razkadili. V prihodnjih dneh ga bom kljub napakam obesil v učilnico. Na dva žebnja. Zdržala bosta. Bo tudi relief in njegov okvir?

Pa napake? Naj jih pred učenci skrijem? Ne, celo opozoril bom nanje! Tako relief ne bo le učni, ampak tudi vzgojni pripomoček. Toliko bolj, ker lahko storjene napake nekdo popravi in ker se po znanem slovenskem (!) pregovoru na njih učimo ter vzgajamo.

TUDI NA SENČNI STRANI ALP ŽIVIJO SLOVENCİ

Franc Grlica

Šele pred dnevi mi je povsem slučajno in od znanege zamejskega Slovenca Franca Kukovice, ki je imel pri vsej zadevi vmes prste kot redaktor, prišla v roke knjiga Strokovnega pedagoškega združenja iz Celovca. Nosi sicer že letnico 1993, zaradi vsebine pa je prav, čeprav že malo pozno, da se vanjo obregnem in opozorim nanjo svoje stanovske kolege, predvsem geografe in zgodovinarje. Za dobro knjigo gotovo ni nikoli prepoznal!

Njen naslov je »Deset sprehodov med Slovenci na Koroškem«. Napisal jo je Niko Rupel. Na zavihku lahko preberemo kratko avtorjevo poklicno pot in vzgibe, ki so privedli do nastanka knjige. Po študiju slavistike na ljubljanski univerzi je poučeval na osnovni šoli, že drugo desetletje pa poučuje na srednji ekonomski šoli v Radovljici. Kot dolgoletni predsednik Zveze kulturnih organizacij v istoimni občini je dolga leta navezoval stike s slovenskimi kulturnimi društvi na Koroškem in tako spoznaval njene kraje, ljudi ter njihova prizadevanja. Rezultat avtorjevih pedagoških izkušenj in spoznavanja pokrajine ter ljudi na senčni strani Alp je knjiga, ki nas vabi na deset sprehodov med zamejske Slovence. Na drugačen izlet, kot smo ga navajeni. Na pot se ne bomo podali kot kupci, da bi se zapletali v tržne zakonitosti ponudbe in povpraševanja, kot navadno prav banalno zreducirano doživlja zamejsko Koroško mnogo Slovencev, v ospredje našega doživljanja bomo postavili pokrajino in človeka v njej kot našega gostitelja in rojaka.

Mnenja sem, da posvečamo problematiki zamejske Koroške premalo pozornosti, nanjo pa radi pozabljamo tudi ob pripravljanju raznih ekskurzij in izletov. Slika, ki jo imajo učenci o Koroški, je pogosto

izkrivljena, idealizirana ali spuščena na raven naku-povalnega turizma. Zamejska Koroška pa vendarle niso v prvi vrsti šilingi in trgovine, temveč pokrajina, ljudje, njihovi običaji in gospodarjenje, njihova in naša zgodovina ter bogato kulturno snovanje.

Ce se že odpravimo na pot, z učenci prek meje neradi zavijemo, ker je to tujina, ker v današnji ekonomski situaciji mnogi starši daljši izlet težko financirajo, ker nam manjka izkušenj in ker se o zamejstvu od (slovenske) literature v šolskih knjižnicah police ravno ne šibijo. Z leksikoni, zazrtimi v preteklost, in zgodovinskimi knjigami nikakor ne moremo biti zadovoljni, saj nam ne dajejo dovolj natančnega odgovora na to, kakšna je Koroška danes: stvarna, živa, realna in ne zgodovinski, splošen ali čustven pojem.

Delo Nika Rupla nam odstira zaveso nad zamejsko Koroško, za povprečnega Slovence celo preveč natančno. Vedeti pa moramo, da je knjiga namenjena tudi zamejskim Slovencem in v skrajšanih nemških prevodih nemško govorečim sodeželanom. Skratka: knjiga je učbenik o zamejcih, za njih same in za tiste, ki bi jih morali in/ali želeli spoznati.

Razdeljena je na dva dela, »na dve knjigi«. Knjiga v dveh knjigah.

Prva (I) nosi podnaslov: »Priročnik za spoznavanje slovenskega slovstva na Koroškem, njegovih ustvarjalcev in ustvarjalk, zgodovine, kulture in krajev na avstrijskem Koroškem. Nemško v močno skrajšani obliki.« V uvodnem prehodu nas avtor seznanja z glavnim mestom dežele Koroške Celovcem, njegovo zgodovino, kulturnimi buditelji in spomeniki. Temu sledi devet podrobnih skic in opisov poti. Kot z dobrim pomočnikom se učitelju geografije, slovenskega jezika, zgodovine ali umetnostne zgodovine ne bo težko z učenci odpraviti po naslednjih koroških poteh in stranpoteh: Celovec – Krnski grad – Gospa sveta – Vojvodski stol – Visoka Ostrovica – Dješke – Velikovec, Celovec – Vetrinj – Hodiše – Jedvovca – Otok – Vrba – Kostanje – Poreče, Celovec – Radiše – Grabštajn – Medgorje – Tinje – Kamen – Dobrla vas, Beljak – Osoje – Krka – Breže – Št. Vid, Beljak – Marija na Zilji – Bače – Rožek – Loče – Št. Ilj – Bilčovs – Kotmara vas, Brnca – Bistrica na Zilji – Šmohor, Brnca – Št. Jakob – Borovlje, Borovlje – Železna Kapla, Železna Kapla – Globasnica – Pliberk.

Med prilogami je v knjigi precej dokumentov, ki dokazujejo večstoletno prisotnost Slovencev na zamejskem Koroškem. Eden od njih je zemljevid na osnovi ljudskega štetja v letu 1910 z naslovom »Naseljenost Slovencev in narodnostno razmerje na Ko-

roškem«. Med prilogami bomo našli celo natančne naslove (in telefonske številke) današnjih slovenskih institucij.

Druga knjiga (II) z istim naslovom ima podnaslov »Leksikon s pomembnejšimi podatki in dodanimi teksti«. Je dopolnilo prvi in dodatno olajša spoznavanje južnega dela avstrijske dežele Koroške in slovenstva na njem nekoč in danes. Služi lahko šolarjem, pa tudi odraslim pri dopolnjevanju in utrjevanju védenja o koroških Slovencih. Na enciklopedičen način nas po abecednem vrstnem redu seznanja z velikim številom oseb (narodnimi buditelji, pesniki, pisatelji...), kulturnimi institucijami in objekti (galerijami, muzeji, zbirkami, šolami, založbami, časopisi...), ki so in še oblikujejo slovenskost onstran meje, kar podkrepi z obsežno dokumentacijo (fotografijami, dokumenti, pesmimi, odlomki iz proznih del, naslovniciami knjig, časopisov ipd.).

Knjigi z enotnim naslovom bosta med pedagoškimi delavci gotovo vzbudili željo za izletu po zamejski Koroški in bosta postavljeni med tiste knjige na knjižni polici, ki jih pogosteje in radi vzamemo v roke.

GEOGRAFSKE PERIODIČNE PUBLIKACIJE Ida Knez

Branka Gabrenja Müller je v prejšnji številki v prispevku »S.O.S. za geografijo v srednjih strokovnih in poklicnih šolah« med drugim opozorila na pomanjkljivo informiranje geografov. Slovenske geografske periodične publikacije je že predstavila Janja Turk v Geografskem obzorniku 34 (1987), št. 3., str. 42–50, zato sem zbrala le osnovne podatke o publikacijah ter naslove, kjer jih lahko naročite. Na voljo tudi v prodajalni Zemljepisnega muzeja Slovenije, Trg francoske revolucije 7, tel. 312 537.

Geografski obzornik: *izdajatelj:* Zveza geografskih društev Slovenije, *izhajanje:* štiri številke na leto, *naročila:* Miha Pavšek, Geografski inštitut ZRC SAZU, Gosposka 13, tel. 125 60 68 int. 304; vsi člani Ljubljanskega geografskega društva so hkrati naročniki Geografskega obzornika, cena je vključena v letno članarino.

Geografski vestnik: *izdajatelj:* Zveza geografskih društev Slovenije, *izhajanje:* enkrat letno, *naročila:* Tončka Abbad, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Aškerčeva 2, tel. 176 93 39.

Dela: *izdajatelj:* Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, *izhajanje:* enkrat